

בס"ד

ערי מקלט ודייני רוצחים

פרק לה

אורן נויברט

רוצח בשוגג – שאלות

1. א. היכן היו ממוקמות 6 ערי המקלט? ב. עבר מי הן נועדו?
2. "לקלט מגואלי" (פס' יב). מיהו "גואל הדם"? (היעזרו בראש"י)
3. א. לשם מה בורח הרוצח בשוגג לעיר מקלט?
ב. איזו מטרת נספה יש לשחותו של הרוצח בעיר מקלט?
4. עדמתי יושב הרוצח בעיר מקלט? ומדוע דווקא עד זמן זה?
5. מדוע יש חלוקה שווה של ערי מקלט בעבר הירדן המזרחי
ומערבי, למרות שבמזרחי היו רק שניים וחצי שבטים?

נקודות להדגשה

- בנ"י הצטו להקיםSSH ערי מקלט: שלוש בעבר הירדן המזרחי (בנהלת שניים וחצי השבטים) ושלוש בעבר הירדן המערבי (כמובן שאת שלוש הערים הללו, בארץ ישראל, יוכלו בנ"י לבנות רק לאחר כיבוש הארץ).
- ערי המקלט נועדו להגן על רוצחים בשגגה (בטעות) בלבד, מפני גואל הדם. גואל הדם הוא קרוב משפחה של הנרצח שרצו לנוקוטו את מותו. יודגש, כי ערי המקלט נועדו לרצח**ים בשגגה**, ורק להם, שכן רוצחים בمزיד אינם יכולים למצוא מקלט בעירם אלו (אלא דין מוות, כדלהלן).
- הרצח בשוגג בורח, אם כן, לעיר מקלט כדי להינצל מגואל הדם. מטרת נספת של שהות הרוצח בשוגג בעיר המקלט היא להוות עונש לרוצח – לכפר על החטא שעשה (מבחינה זו יש דמיון בין עיר מקלט לבית סוהר). יש לשים לב, **רוצחים בשוגג עדין נקראים רוצחים**, אף שהרגו בטעות, שכן הם התרשלו וזללו בחוי אדם ולכך גרמו למוות (כגון: אדם שחטב עצים והרג אדם שעמד בסמוך, התרשל בכך שלא וידע שיש "השיטה פנווי"). הרוצח בשוגג יושב בעיר מקלט עד מותו של הכהן הגדול. הסיבה לכך היא משומשות צדיק, כמו הכהן הגדול, עשוי לכפר על חטא הרוצח ("mittat zedikim makkfrat", ראו רשיי פרק כ, פס' א, ד"ה "וتمת שם מראים"). יש יחס שווה בין ערי המקלט בעבר הירדן המזרחי (שלוש) ובעבר הירדן המערבי (שלוש), למרות שבמזרחי היו שניים וחצי שבטים, ובמערבי תשע וחצי. הסיבה לכך היא שבשניים וחצי השבטים היו יותר רוצחים (רשיי פס' יד), וכאשר יש זלזול בחוי אדם יהיו גם יותר תאונות בשוגג.

רוצח בمزיד – שאלות

- 1. התורה מביאה 6 דוגמאות לרצח מכוון (בפס' טז-כא) – מהן?**
- 2. "ואם בשנאה יהדףנו או השליך עליו מצדיה... או באיבה היכחו בידו" (פס' כ-כא). מה פירוש המילים: "יהדףנו", "מצדיה" ו"איבה"?**
- 3. כיצד הכלל של "עבירה גוררת עבירה" בא לידי ביטוי במקרה של הרוצח בمزיד?**
- 4. מה דין של רוצח בمزיד? מי מבצע את פסק הדין?**
- 5. "ועד אחד לא יענה בנפש למות" (ל) – מה לומדים מפסק זה?**

נקודות להדגשה

- הتورה מביאה כמה דוגמאות לרצח שנעשה בمزיד (בכוונה) : היכחו "בכלי ברזל", היכחו "באבן", היכחו "בכלי עץ", דחף אותו ("ייחדפנו"), זرك ("השליך") עליו חפץ והיכחו "בידו". בכל המקרים הללו האדם שהוכה מת כתוצאה מפגיעה של הרוצח. במהלך הבאת המקרים מצוין בפסוק שהרוצח שנא את האדם שהכה : "**וְאָם בִשְׁנָאָה יַהֲדִפְנוּ**" (=דחפו), "**או אֵיבָה**" (=בשנה) הכהו **בִּידּוֹ**"; וכן שעשה זאת "**בְּצִדְיָה**" (=בזדון).
- לפעלת הרצח קדמה השנאה בלב (שנאה ← יהדפנו ; איבה ← היכחו). מכאן ששנאה עזה עלולה אף להוביל לרצח, וצריך לעשות כל מאיץ כדי להימנע משנאה. בנוסף, יש להציג כי שנאה כשלעצמה היא גם עבירה ; האיסור לשנוא מובא בספר ויקרא (יט, יז) : "לא תשנא את אחיך בלבך". העבירה הקללה, לכaura, של שנאה עלולה אףoa להוביל לעבירה החמורה של רצח, על פי הכלל : "UBEIRAH GURRAT UBEIRAH" (שנאה ← רצח).
- כאמור בicular הקודמת (על רוצח בשוגג), רוצח בمزיד אינו יכול להינצל על ידי בריחה לעיר מקלט, אלא דיינו הוא מוות בידי גואל הדם.
- לאחר מכן, החל מפסק כב, חוזרת התורה לעסוק ברוצח בשוגג, אשר לא שנא (לפני האירוע הטרגי) את האדם שהרג – "**וְאָם בְּפִתְעָה**" (=באופן בלתי צפוי, בלי כוונה) **בְּלֹא אֵיבָה**" (=בלי שנאה) הדפו... **בְּלֹא צִדְיָה**" (=לא בזדון)".
- 마וחר שצריך לדקק ולהיזהר מאד בכל הנוגע לדיני נפשות ולהוציאת אדם להורג, לא ניתן להוציא להורג אדם (רוצח בمزיד, למשל) על סמך עדות של איש אחד, אלא נדרש לפחות שני עדים אשר "ייעידו שבمزיד ובהתראה (כלומר שהזהירו את הרוצח) הרגו" (על פי רשיי על פס' ל).